

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 850

מסכת נזיר ט"ו - כ"א ♦ כלים ה', י"א - ט', ה'

בס"ד, כ"ב אלול תשע"ה

השבוע בגליון

- ♦ "שומע כעונה" לגבי נדרים
- ♦ תפילת לחש בעת שהקהל עומדים ב"קדושה"
- ♦ הגבחה הרגליים בקדושה
- ♦ האם ה"שומע כעונה" מברך ברכה לבטלה?
- ♦ שאלת התלמיד לשלום רבו, כיצד?

- ♦ מסירת כליה או שאר אברים תמורת תשלום
- ♦ האם עניית אמן יכולה להחשב כברכה לבטלה?

- ♦ האם הנודר נזירות בימינו נוהג כהוגן?
- ♦ ההבדל בין קבלת טומאה לבין להיות טמא
- ♦ כיצד יתכן שנזיר רשאי להתגלח?
- ♦ להתגלח - כן, יין - לא??
- ♦ מכר את שערות ראשו ונדר נזירות

דבר העורך

המטרה מקדשת

מעשה מרתק ביותר, שיש בו כדי להעיד על אהבת התורה העצומה שהיתה מושרשת בדורות הקודמים, שמענו מבני משפחה נכבדה, צאצאים לרבינו הגאון רבי חיים מוואלאז'ין זצ"ל.

רבינו הגאון רבי אריה לייב גינזבורג זצ"ל, בעל שאגת אריה, התפרסם בזכות שקדנותו וחריפותו המופלגת; ספריו שאגת אריה, טורי אבן וגבורות ארי, נפוצים בכל בתי המדרשות שברחבי תבל, וחיידושי תורתו נישאים בפיהם של לומדי התורה די בכל אתר ואתר - וכמו כן בעטייה של אביונותו המרודה.

מסופר כי בביתו לא היו צלחות אכילה. המרק נאכל בכפיות עץ מתוך שקערוריות שיצרו בקרש הגס ששימש כשולחן... פעמים לא היה תחת ידו גליון נייר כדי לכתוב עליו את חיידושי תורתו, ויש אף שאומרים כי זו הסיבה לכך שבספריו רבו ראשי התיבות, כדי לחסוך בנייר.

דף טז/ב

האם הנודר נזירות בימינו נוהג כהוגן?

אף על פי שאין בנמצא נזירים בימינו, אין הנזירות מופקעת ואדם הנודר להיות נזיר אכן מתחייב בנזירות, למרות שאינו יכול להקריב קרבנות בסוף תקופת נזירותו, ומשום כך אכן הוא יותר נזיר עד שיבנה בית המקדש. הש"ך (י"ד סימן רל"ט ס"ק כ"ח) כותב כי אכן מרן רבי יוסף קארו התייחס במקומות אחדים לאדם שנדר נזירות, אך לא פירט את הלכותיו כפי שנהגו קודמיו - הטור ופוסקים נוספים - שסידרו את ההלכות הרווחות בזמן הזה ולא האריכו בדינים אלה.

הכל מסכימים כי הנודר נזירות בימינו - נזירותו חלה. אך יש לברר אם ראוי לידור נזירות בימינו. מההתייחסות עקיפה של בעל שולחן ערוך לנזירות ניתן לדייק כי לדעתו גם בימינו אין כל מניעה לידור נזירות. השולחן ערוך כותב בהלכות נדרים (י"ד סימן ר"ג סעיף ז): "מי שנדר נדרים כדי לכוון דעותיו ולתקן מעשיו, הרי זה זריז ומשובח. כיצד? מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שנתיים... וכן מי שהיה מתגאה ביופיו ונדר בנזיר". משמע, איפוא, כי לדעתו הדבר מותר. ברם, הדברים אינם מוסכמים.

הראב"ד (הלכות נזירות פרק ב' הלכה כ"א) הורה כי בימינו "אסור ליזור". האחרונים הדנים בדבריו מבינים כי טעמו הוא שכולנו טמאי מתים והמקבל על עצמו נזירות בימינו כלול בדברי סוגייתנו האוסרת לאדם לקבל על עצמו נזירות בעודו שוהה בבית הקברות. כלומר, הנזיר הרי מצווה שלא להטמא למתים ולפיקך אינו רשאי לקבל על עצמו נזירות בבית הקברות. הראב"ד הסיק מכאן כי גם בעודו טמא מת אינו רשאי לקבל על עצמו נזירות. אכן, לכאורה טענתו של הראב"ד מוצקה ואיתנה ומעוררת תמיהה! ואילו הכסף משנה מגיב על דבריו "איני יודע מה איסור יש בזה". מדוע?

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

הר"ר **צבי מנחם** ז"ל בן ר' משה הלוי בורנשטיין ז"ל

נלב"ע כ"ז אלול תשל"ד **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת

מרת **אלה איזנברג** ע"ה

ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע כ"ד באלול תשכ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

מרת **איטה רבקה סקורניק** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל

נלב"ע כ"ב באלול תשל"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו פרופ' הר"ר

יהודה גבריאל סקורניק ומשפ' שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

מרת **פראדיל טובא**

וועקסלער ע"ה

ב"ר משה הכהן ענגלאנדער ז"ל

נלב"ע כ"ד באלול תשס"ח **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

נר ה'
נשמת
אדם

הר"ר **אליהו אלעזר** ז"ל ב"ר יוסף ברוך חיים ז"ל

נלב"ע כ"א באלול תשנ"ט **תנצב"ה**

הונצח ע"י חתניו שיחיו

ההבדל בין קבלת טומאה לבין להיות טמא: ובכן, קיים חילוק ברור בין המקרים (ראה פירות תאנה בשם הבית מאיר, וראה באריכות בקובץ בית אהרן וישראל כ"ב בשם הגר"ז גולדברג שליט"א). יש להבדיל בין תהליך קבלת הטומאה לבין היות האדם טמא. הבדל זה בא לידי ביטוי בהלכות מסויימות, שדרגת טומאתו של המקבל טומאה ממת חמורה יותר בעת קבלת הטומאה מאשר לאחריה. לא הורתה התורה לנזיר אלא **שלא יקבל** טומאה מן המת. בל ילך לבית הקברות ובל ישהה תחת קורת גג אחת עם המת. אך לא הטילה עליו איסור שלא להיות טמא... ולפיכך הכסף משנה לא הבין כיצד השווה הראב"ד בין גמרתנו האוסרת על אדם לידור נזירות בבית הקברות לבין טמא מת המבקש להיות נזיר [עדיין יש לדון שהרי חובת הנזיר לנהוג נזירותו בטהרה ויתכן שלכן שלל הראב"ד קבלת נזירות בזמן הזה, כי אינו יכול לנהוג כן].

דף טז/א מי שנזר שתי נזירות

כיצד יתכן שנזיר רשאי להתגלח?

בשאלה כבירה התקשה המנחת חינוך.

כידוע, אדם יכול לקבל על עצמו נזירות ממושכת לתקופה ארוכה, ואפשר גם לקבל מראש כמה נזירויות שיחולו ברצף בזו אחר זו.

להתגלח - כן, יין - לא? דין הנזיר להביא קרבנות בסוף תקופת נזירותו ולגלח את שער ראשו. והנה, הרמב"ם פוסק כי מי שנזר נזירויות אחדות בזו אחר זו, בין נזירות לנזירות עליו לגלח שערותיו ולהביא קרבנות. אם סבורים היינו כי הרמב"ם (הלכות נזירות פרק ג' הלכה י"ח) פוסק כן מפני שישנה הפוגה כל שהיא בין נזירות לנזירות, באים דבריו הנוספים ומשמיטים את האפשרות לטעון כן. הרמב"ם מדגיש: "ובכל תגלחת ותגלחת אינו שותה יין ולא מטמא למתים!" מדוע? "פשוט מאד" מנמק הכסף משנה, "שהרי אין שום דבר שיבדיל בין נזירות לנזירות, שיהא מותר לטמאות או לשתות יין".

דבריו הפשוטים של הכסף משנה, כותב המנחת חינוך, אינם מובנים לי כלל; אם פוסק הרמב"ם שאסור לו להטמא למתים בין תקופת נזירות אחת לזו הבאה אחריה, הוי אומר שאין ביניהן הפסקה, אם כך, כיצד רשאי הנזיר להתגלח בסוף תקופת נזירותו הראשונה? הרי בו ברגע מתחילה תקופת נזירותו השנייה האוסרת עליו להתגלח, כי כל נזיר אינו רשאי לגלח את שער ראשו! נמצא, שלפניו מצווה לגלח שער ראשו מפני תקופת נזירותו הראשונה ואיסור לגלחו מפני תקופת נזירותו הבאה אחריה.

שמה תאמר: "יבוא עשה וידחה לא תעשה", ובכן, הן מלבד מצוות לא תעשה לנזיר לבל יגלח שערו הוטלה עליו גם מצוות עשה "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו". כלומר, לפנינו מצוות עשה ומצוות לא תעשה, לבל יגלח שערו, כנגד מצוות עשה לגלחו, והרי אין עשה דוחה מצוות לא תעשה ועשה!

מכר את שערות ראשו ונזר נזירות: רבים עסקו בעניין זה. ישוב מעניין לקושייה זו כתב הגר"י הוטנר זצ"ל בספרו תורת הנזיר (פרק ג' הלכה ו'). תחילה הוא מציב את השאלה הבאה. הן ידוע כי שערותיו של הנזיר אסורות בהנאה עד שיגלחן. נניח שאדם מכר את שערות ראשו לחבירו ואחר כך נזר נזירות האם חבירו אינו רשאי ליהנות משערותיו? הגר"י הוטנר מניח כי הוא רשאי ליהנות מהן, לפי שהן שלו עוד לפני שהלה נזר נזירות וממילא הנוזר אינו יכול לאסור עליו את ההנאה מהן, כי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. מכאן הוא ניגש ליישוב דברי הרמב"ם. הוא מוכיח כי כאשר אדם מקבל על עצמו נזירות הרי הוא מתפס קדושה על שערותיו ומכח קדושה זו חלה מצוות עשה "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו". ברם, אם בשעה שהוא כבר נזיר ושערותיו אסורות בהנאה, והוא נודר שוב נזירות שתחול בתום תקופת נזירותו הראשונה - הוא עדיין לא החיל כל קדושה על שערות ראשו שהרי אין שלו... וכיצד יחיל עליהן דינים. הוא נהיה, איפוא, כבר עכשיו נזיר לתקופה הבאה, אך קדושה על שערותיו לא תחול עד שיגלחן בתום נזירותו הראשונה, יסור מהן דין איסור הנאה, או-אז תחול עליהן קדושה מחדש ותחול גם מצוות עשה שלא לגלחן. נמצא, שבשעה שעדיין לא גילחן, אין לפניו מצוות עשה שלא לגלחן.

[שמה תאמר: הכי יכול אדם לידור נזירות לחצאין, בלא לקבל עליו את כל דיניה? הגר"י הוטנר מוכיח כי אפשר שתחול נזירות בלא מצוות עשה "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו", שהרי גם על מצורע, שהוא טמא, ואינו יכול לקיים את מצוות "קדוש יהיה", פוסק הרמב"ם שחלה מצוות נזירות].

דף טז/א ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין, נקרא חוטא

מסירת כליה או שאר אברים תמורת תשלום

בשנים האחרונות עולה מידי פעם לסדר היום הציבורי השאלה האתית בדבר מכירת אברים להצלת חיים.

הסיכון שבתרומת כליה - מזערי: יש לציין, שרוב בני האדם מסוגלים לתפקד באופן מלא עם כליה אחת בלבד ושיעור הסיבוכים העלולים להתפתח כתוצאה ממחסור בכליה הינו מזערי. כמו כן מציינים המומחים, כי אין התורם ניזוק מן הניתוח להוצאת הכליה, למעט הסכנה הקלושה הכרוכה

אם פעמים לא היתה לו אפשרות לרכוש נייר בודד, קל וחומר בן בנו של קל וחומר שבאותן שנים לא הצטבר ברשותו בפעם אחת ממון שאפשר לרכוש בו ספר שלם. ספר שלם! לעשירות כגון דא לא זכה. ברם, בעיירה וואלאז'ין בה כיהן כרב כיהן כפרנס הקהילה יהודי נכבד שבביתו היה ש"ס שלם! כל כרכי התלמוד הבבלי ואף ספרים אחדים נוספים. היה זה אוצר שלא יסולא בפז עבור רבי אריה לייב, ותוך זמן קצר הפך חזר הספרים בבית הפרנס לחדר הלימוד של רבי אריה לייב. בעל הבית העניק לו מפתח, והגאון נכנס אל חדר הלימוד ושקע בספרים שעות ארוכות. ליותר מזה לא היה זקוק, מה חסר היה לו בעולמו? ספרים ללמוד - עומדים לרשותו. שולחן להניחם עליו - יש. כסא לישיבה - בנמצא. מה יהלוך ממנו אם שלו הם אם לאו, עיקר הם עומדים לרשותו והוא יכול לקיים את תפקידו עלי אדמות. **היה** זה יום רגיל. רבינו בעל שאגת אריה יצא את חדר הלימוד ונוכח כי פניו של בעל הבית זורחות ומאירות. לשאלתו 'למה קרנו פניך' השיב בעל הבית כי מגיעה לו ברכת מזל טוב! בן נולד לו לפני דקות אחדות.

מזל טוב.
אכן, בכי יניק בקע מאחד מחדרי הבית, אך עד שיצא הגאון מחדרו והתבשר על כך מפי בעל הבית הוא לא ידע מאומה! וכל כך למה? לפי שבהיותה על האבניים ציוותה בעלת הבית לאמר: איש בל יוציא גגה מפיו! תלמיד חכם יושב והוגה בתורה בחדר סמוך ואין להפריעו מלימודו. הס השלך בחדר, וגם היא עצמה עמדה בדיבורה וקולה לא ישמע!
זכתה אם מופלאה זו לשני בנים מופלגים בתורה.

לימים בנה האחד למד תורה מפי השאגת אריה, ובשנים מאוחרות יותר שני בניה למדו תורה מפי הגאון מוילנא זצ"ל והיו לתלמידיו המובהקים. בנה האחד היה רבי חיים מוואלאז'ין, מייסד ישיבת וואלאז'ין אם הישיבות. ובנה האחר, נשוא סיפורנו, היה רבי זלמן, שנקרא בפי כל ר' זלמלה מוואלאז'ין, ולמרות שנפטר בדמי ימיו מכרו העידו כי גדול ומופלג היה.

★ ★ ★

האם זה אפשרי בכלל? הן דרושים כוחות נפש עילאיים כדי לעמוד במשימה שהציבה לעצמה. אך העמידה באתגר תלוייה במטרה. אם המטרה גדולה ונשגבה - אפשר לעמוד בו. אם חוקק אדם בנפשו ומטביע ביישותו כי לימוד התורה מקיים את העולם - אין דבר שאינו יכול לעשות למען לימוד התורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף טו/ב מקצת היום ככולו

יפה שעה אחת

בערב יום הכיפורים שעה קלה לפני היום הקדוש קרא השרף מקוצק לשמשו ואמר לו: הנה "יום אחד בשנה - חשוב כשנה", מקצת "היום ככולו" אם כן מי שישב בתשובה עתה - כאילו שב כל השנה!

דף יט/א שציער עצמו מן היין

יין - טוב או לא?

היין, תמה רבי הניך מאלכסנדר זצ"ל, טוב או לא טוב? מצד אחד עליו להזיר עצמו מהיין, ומאידיך הנזיר נחשב חוטא על שהזיר עצמו מהיין. הכיצד?
חזר וביאר: היין אינו טוב ואינו לא-טוב, הוא רק מגלה את שבפנימיות האדם. כשהוא נכנס יוצא הסוד החבוי, מי שמזיר

בכל ניתוח מכל סוג אחר. נושא זה הועלה פעמים אחדות על שולחנם של גדולי ישראל, שדנו ושקלו אם מותר לאדם לחבול בעצמו לצורך רווח ממוני (עיי' עוד שו"ת אגרות משה חו"מ חלק א' סימן ק"ג כעין זה לגבי תרומת דם תמורת תשלום).

המצער את עצמו, חוטא: מבואר בסוגייתנו שרבי אלעזר הקפר סובר שכל המצער עצמו נקרא חוטא. דין זה לומד רבי אלעזר מקל וחומר: שהרי התורה (במדבר ו'יא) קראה לנזיר "חוטא" למרות שמצער עצמו בהימנעות משתיית יין בלבד. על אחת כמה וכמה אדם המצער עצמו נחשב לחוטא. על דברים אלה מוסיפה הגמרא (בבא קמא צא/ב), שרבי אלעזר הקפר הוא הוא הסובר שמדאורייתא אסור לאדם לחבול בעצמו. לפי דברים אלה, לכאורה אסור לאדם למסור אבר מגופו תמורת תשלום, כיון שאסור לו לצער את עצמו בחבלה בגופו (עיי' שם באגרות משה).

אולם, במכתב שכתב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל להרב פרופ' אברהם סופר הוא כותב שתרומת אברים כשלעצמה מותרת ואף חיונית להצלת נפשות, ולצורך פיקוח נפש מותר לו לאדם לחבול בעצמו, ואם כן, אף התורם אבר מאבריו להשגת רווח כספי אינו עובר על איסור, שהרי ודאי כוונתו גם להצלת נפשות ולא עבור הרווח הכספי בלבד. לפיכך, אין הדבר אסור למרות שברור הדבר כי אלמלא התמורה הכספית לא היה תורם את כליתו.

דף כ/ב מי שאמר הריני נזיר ושמע חבריו ואמר ואני ואני

האם עניית אמן יכולה להחשב כברכה לבטלה?

כלל ידוע הוא בכל התורה כולה ש"שומע כעונה" (סוכה לח/ב). הלכה זו באה לידי ביטוי במקרים רבים, כגון אדם המחוייב בברכה, שיכול לצאת ידי חובה בשמיעתה מחבירו [כאשר הלה מתכוון להוציא ידי חובה].

"שומע כעונה" לגבי נדרים: לגבי שבועות ונדריים נחלקו הראשונים (עיי' צ"ח לפי מה שכתב בנודע ביהודה יו"ד סימן ס"ז). דעת הראב"ד היא, כי הכלל "שומע כעונה" תקף גם לגבי שבועות ונדריים. לפיכך, ראובן ששמע את שמעון נודר לתת צדקה והתכוון בשעת השמיעה כי נדר זה יחול גם עליו, נחשב הדבר כאילו ראובן ביטא את הנדר בשפתיו. אולם הרמב"ן חולק על כך וסובר, שנדרים ושבועות אינם חלים אלא באמירה ממשית, כנאמר (ויקרא ה/ד) **"לבטא בשפתים"**.

תפילת לחש בעת שהקהל עומדים ב"קדושה": הצ"ח (ברכות כא/ב) תולה את מחלוקת הראב"ד והרמב"ן הנ"ל, במחלוקת ראשונים נוספת לגבי אדם העומד בתפילת "שמונה עשרה" בשעה שהקהל אומרים קדושה. יש הסוברים (תוספות ברכות כא/ב ד"ה עד שלא), שעליו להפסיק את תפילתו ולכוון להצטרף לאמירת "קדושה" על ידי **שמיעתה** מפי שליח הציבור, ובכך יחשב לו כאילו אמר "קדושה", שהרי "שומע כעונה". אולם, רבנו תם ור"י (שם) סוברים שאדברה, מאחר שעל ידי הכלל "שומע כעונה" נחשב המתפלל כמי שאמר "קדושה" במו פיו, אם כן גרם בכך להפסק בתפילתו, שהרי אמר "קדושה" באמצע התפילה ואסור להפסיק באמצע תפילת "שמונה עשרה" על ידי דיבור.

עתה ניתן לומר, כי הרמב"ן סובר שבועה ונדר אינם חלים אלא אם כן אומרם בפיו ממש, משום שלדעתו "שומע כעונה" אינו נחשב כמי שביטא בפיו **בפועל**, ומסיבה זו רשאי אדם העומד בתפילת לחש לשמוע "קדושה" ולכוון לצאת ידי חובה בלא שיחשב לו הדבר כהפסק. אולם, הראב"ד נקט כשיטת הראשונים הסוברים, שהמכוון ל"קדושה" בתפילת לחש הרי זה כאילו הפסיק בדיבור, משום ש"שומע כעונה" נחשב **כדיבור גמור**, ומסיבה זו סובר הראב"ד, שגם לגבי שבועות ונדריים תקף הכלל של "שומע כעונה", שהרי נחשב **כמבטא** בשפתים.

בהמשך דבריו כותב הצ"ח, כי ניתן להוכיח **מסוגייתנו** כדעת הרמב"ן הסובר שלגבי נדרים לא נאמר הכלל "שומע כעונה". שכן, מבואר בדברי המשנה, שהשומע את חבריו אומר "הריני נזיר" ואמר "ואני", קיבל על עצמו נזירות בכך. לכאורה, אם "שומע כעונה" תקף גם לגבי נדרים, אם כן אין צורך שיאמר "ואני", כי די בכך שהתכוון לקבל על עצמו אותה נזירות בעת ששמע את חבריו נוזר!

אולם הצ"ח דוחה ראיה זו, שהרי "שומע כעונה" מועיל רק אם התכוון המשמיע להוציא את השומע ובסוגייתנו לא נאמר שהתכוון הנודר הראשון בדבריו גם עבור חבריו, אם כן ודאי שאין השני נחשב כנודר מדין "שומע כעונה", וממילא אין להוכיח מסוגייתנו [ועיי' ש טעם נוסף].

להלכה נפסק שהשומע אינו נחשב כאומר ממש (שולחן ערוך או"ח ק"ד סיפ' ז' ובמשנה ברורה שם), ולכן אדם העומד בתפילת "שמונה עשרה" ושומע את הקהל אומרים "קדושה", יפסיק מתפילתו, כיוון לשמוע ויצא ידי חובה.

הגבחה הרגליים בקדושה: בקשר לכך מעניין לציין כי הפוסקים דנים אם השומע "קדושה" כשעומד בתפילת לחש יכול להגביה רגליו. דעת הגרע"א זצ"ל (בהגהות סימן ק"ט בשם הפרישה) ש"אפשר שיכול" להגביה רגליו, אולם הכפות תמרים (סוכה לח/ב) כתב שלא יהגביה רגליו.

האם "שומע כעונה" מברך ברכה לבטלה? כתבו הפוסקים שאדם המסופק אם הוא חייב בברכה ישמע את הברכה מחבירו המברך ברכה זו ויצא ידי חובה, שהרי "שומע כעונה" (מגן אברהם בשולחן ערוך או"ח סימן קע"ד ס"ק ט"ו והובא במשנה ברורה שם).

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לכאורה, כיצד רשאי הוא לשמוע את הברכה מחבירו, הן יתכן שאינו חייב בברכה כלל ושמיעתו נחשבת כעונה ומברך ברכה לבטלה? ברם, על פי דעת הפוסקים הנזכרים, שההלכה היא כדעת הרמב"ן הסובר ש"שומע כעונה", כי אין השומע נחשב כמי שביטא את המילים בפועל, אם כן אין השומע נכנס לחשש ברכה לבטלה למרות שיוצא בכך ידי חובה (צ"ח שם, ועיין בשו"ת הר צבי יו"ד סימן כ"א). [אמנם, העיר הגרע"א, הגהות על הצ"ח, שם, כי אם מכוון לצאת ידי חובה רק אם חייב בברכה, אין כל חשש ברכה לבטלה].

דף כ/ב וכמה כדי שאילת שלום, כדי שאומר שלום תלמיד לרב

שאלת התלמיד לשלום רבו, כיצד?

מבואר בגמרתנו, ש"תוך כדי דיבור", שהוא הזמן בו ניתן לחזור מהתחייבות וכדומה, שיעורו הוא "כדי שאומר שלום תלמיד לרב", כלומר: זמן מועט בו התלמיד מספיק לשאול בשלום רבו. לדעת הר"ן (ט/א) טעם הדבר הוא, שהבינו חז"ל שיש לתת לאדם זמן מה בו יוכל לשקול את דבריו ולחזור בו.

מדוע נקבע שיעור החזרה על פי שאלת התלמיד לרבו? אולם רבינו תם מבאר (בבא קמא עג/ב תוספות ד"ה כ), שבשעה שחז"ל הגדירו את שיעור הזמן בו אדם יכול לחזור מדבריו, הם שקלו מקרה שאדם יעסוק במסחר ותוך כדי סגירת עיסקה יגש ברבו ויאלץ לברכו לשלום ולא יוכל לחזור בו מסיכום העיסקה עם חבירו, מאחר שחלפו רגעים מספר. משום כך קבעו חז"ל כי הוא רשאי לחזור בו כל עוד לא חלף הזמן בו ניתן לומר "שלום עליך רבי ומורי".

יש לומר שלום עליך "רבי ומורי", או שמא די ב"רבי"? על דברי רבינו תם מקשה המהרי"ט אלגאזי (קהלת יעקב, אות שי"ד קמ"ב/ב. הובא בספר פירות תאנה בסוגייתנו), כי עד שיספיק התלמיד לומר "שלום עליך רבי ומורי", חלף כבר זמן "תוך כדי דיבור" ושוב לא יוכל התלמיד לחזור בו מדבריו, אם כן מה הועילו חכמים בתקנתם? על כן כותב המהרי"ט, שבמקרה בו הופיע רבו בשעה שחייב לחזור בו ממקחו, יסתפק באמירת "שלום עליך רבי", וכך יספיק לחזור בו, שהרי שיעור הזמן הוא בתוספת המילה "מורי".

מדברי המהרי"ט מוכח כגירסה הסוברת, ששאלת שלום הרב היא "שלום עליך רבי ומורי", וכפי שאנו גורסים במסכת בבא קמא (שם). אולם, יש מהראשונים (רמב"ם הלכות שבעות פרק ב' הלכה י"ז) הסוברים, שהגירסה היא "שלום עליך רבי" בלבד.

עצמו ומקדש עצמו, הריהו נענש על שלא שלט בעצמו גם ללא היין, אולם זה שראה סוטה בקלקולה, היינו שמצא עצמו בחברת חוטאים, אוי לו מן היין שיגלה את מצפוניו...

צעילוי נשמת

הר"ד **אריה לייב פניגשטיין** ז"ל
 ב"ר שאול יצחק ז"ל נלב"ע כ"ה באלול תש"ך
 וזוגתו מרת **שושנה דבורה** ע"ה
 ב"ד אלטר סטרלצר ז"ל
 נלב"ע ח' בתשרי תרצ"ו **תנצב"ה**
 הונצחו ע"י ידידינו
 הר"ד **שאול יצחק פניגשטיין** ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
 מרת **חביבה רפפורט** ע"ה
 ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ג באלול תשס"א
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 הר"ד **רפאל רפאלי** ז"ל
 ב"ר ניסן יהודה לייב ז"ל נלב"ע כ"ב באלול תשכ"ב
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029 *

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

